

Јануар 1998.

ТЕОРИЈА СЕМАНТИЧКИХ ЛОКАЛИЗАЦИЈА КАО УНИВЕРЗАЛНИ ЛИНГВИСТИЧКИ МОДЕЛ, Предраг Пипер. Језик и простор. Београд: Чигоја штампа (=Библиотека XX век, 91), 1997, 221 стр.

Почетком 1997. године у издању Библиотеке XX век, изашла је књига *Језик и његов простор* нашег познатог лингвисте и слависте др Предрага Пипера, редовног професора на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Ово дјело представља плод његових вишегодишњих истраживања у области семантичких локализација. Овдје су (што је посебно важно за нашу ширу лингвистичку јавност, која досада можда и није имала прилике да се боље упозна са локалистички конципираним теоријама и њиховим експланаторним могућностима) на једном мјесту репрезентативно изложена ауторова теоријска и емпиријска проучавања наведене области у континуитету од 1977. године па све до данас.

Питањима семантике простора и просторне метафоре у језику, тј. метафоре повезане — било посредно било непосредно — са човјековом егзистенцијом и његовом укупном дјелатношћу (дакле, не само са језичком дјелатношћу, која је инхерентна људској природи и која представља примарни одраз и израз самоспознаје и креативности човјека као свјесног стваралачког бића), П. Пипер је посветио значајан дио свога научног опуса — било у оквиру монографија, као што су *Zamenički prilozi (gramatički status i semantički tipovi)*, Novi Sad, 1983, и *Заменички прилози у српском, руском и њољском језику (семантичка студија)*, Београд, 1988., било у оквиру многобројних студија, расправа и чланака, објављених како у југословенским тако и у страним реномираним часописима и зборницима, како на српском, руском и другим словенским језицима тако и на несловенским (на енглеском, њемачком и француском) језицима. Чињеница да су многи његови радови из ове области, који су у страним и домаћим лингвистичким круговима високо оцијени, објављени у иностранству (Холандији, Њемачкој, Русији, Пољској, Бугарској, Македонији, Јужној Кореји) даје довољно основа да се претпостави да велики број посленика наше лингвистичке науке није био у могућности да се упозна у довољној мјери са лингвистичком про-

блематиком којом се овај цијењени лингвиста и слависта веома озбиљно и студиозно бави већ читаве двије деценије.

Глобалну структуру књиге која се овдје приказује чини пет формално издвојених тематских цјелина. Свака од њих састоји се од неколико тематских јединица (поглавља) у којима аутор разматра поједина питања (како теоријске тако и емпиријске нарави) из области семантичких локализација. На крају књиге налази се опширнија релевантна литература из наведене области (стр. 211–220). Поред краћег предговора (стр. 5–6) на почетку књиге дата је и кратка библиографска напомена (стр. 221) на крају књиге.

На почетку сваког новог поглавља аутор често даје термилошке напомене и појмовна разграничења, објашњава аспекте са којих разматра проблем и предлаже опсег свог излагања, усмјеравајући своје „трагање“ на још неиспитане сфере семантичких локализација и јасно дефинишући у кратким цртама задатак и циљ свога истраживања, уз истовремене назнаке могућих будућих истраживања у овој области, што књигу чини приступачнијом и што је пожељно, с обзиром на то да добар дио шире лингвистичке јавности није довољно информисан о питањима семантичких локализација.

Прва тематска цјелина (*Теоријски оквири истраживања и просторних метафора у језику*, стр. 7–56) садржи три поглавља, у којима П. Пипер излаже своје полазне теоријске погледе на питање семантичких локализација. У првом од њих („Језик у простору и простор у језику“, стр. 9–36) аутор уз критички осврт на досадашња истраживања (како у сфери лингвистике тако и ван ње) даје смјернице и гледишта у оквирима којих ће се кретати његово излагање на дату тему. Овдје су у фокусу његовог интересовања три проблема, који су везани за проучавање односа између језика и простора и које он формулише као: (1) проблем појмовно-термилошког одређивања лингвистичког правца који у центар пажње ставља однос између просторних и непросторних значења, (2) проблем емпиријске заснованости тезе да се просторни односи налазе у основи неких непросторних семантичких подсистема и (3) проблем инваријантних структура заједничких просторним и непросторним семантичким сферама. Да би разријешо дате проблеме Пипер најприје разматра елементарне појмове као што су семантички падежи мјеста, правца и смјера (којима овдје одговарају категоријална значења означена као *локативност*, *аблајтивност*, *адлајтивност*, *иерлајтивност*), који се налазе у основи највећег дијела локалистички концепираних хипотеза и теорија и с тим у вези, објашњавајући природу конститутивних елемената просторних односа денотираних језиком, уводи појмовно-термилошки инструментариј који одражава ситуацију означену изразом са значењем локализације. Тај концептуални апарат, који је П. Пипер детаљно разрадио и осмислио, издигавши га на високи научни ниво, и којим се веома успјешно користио како у својим ранијим тако и каснијим радовима (у оквиру теоријско-емпиријских истражива-

ња којима он овдје даје назив *теорија семантичких локализација*), а којег примјењује и у овој књизи, састоји се од три елемента: (1) *објекта локализације*, (2) *локализатора* и (3) *оријентира*. Између оријентира (који може бити унутрашњи и спољашњи) и локализатора су непромјенљиви односи, док се то не може рећи за однос између оријентира и објекта локализације. У првом случају може се говорити о *статичком*, а у другом случају о *динамичком* аспекту локализације. Аутор овдје истиче да основна категоријална значења језичких локализација нису карактеристична само за семантичку категорију простора већ и за друге семантичке категорије као што су вријеме, посесивност, каузалност и др. На крају поглавља он указује и на могуће додирне тачке између локалистичке слике језика и интерпретације различитих социјалних, психичких и других аспеката човјекове природе и уопште универзума у оквиру којег он дјелује, предвиђајући при том могућност интердисциплинарног приступа теорији семантичких локализација и њеног прерастања у ширу, епистемолошку теорију.

У другом поглављу ове тематске цјелине („Локализација као принцип структурирања и функционисања семантичких категорија“, стр. 37–47) П. Пипер развија тезу да неке граматичке и семантичке категорије појединих природних језика „нису структуриране и не функционишу на толико различите начине како би се често могло закључити према појмовно-терминолошким апаратима њихових описа, те да се може постулирати постојање извесног општијег принципа са когнитивном основом који се на мање или више сличан начин реализује у више граматичких и семантичких категорија, обједињујући их у граматички и, шире, семантички комплекс“ (стр. 38–39). Тај принцип се налази у основи структурирања и функционисања не само семантичке категорије простора већ и многих непросторних семантичких категорија Пипер назива *принципом најкаатегоријалне локализације*. Као прототип (*протолокализацију*) дао је принцип, који је когнитивне природе, аутор узима просторну локализацију, која има језичку природу. Просторно осмишљавање апстрактних релација је веома разноврсно, додаје он (уп. нпр.: *до њејка* и *до угла, истијши су близу* и *стијуденши су близу*), и оно показује да су просторносно уобличене семантичке категорије по својој структури изоморфне. У том концепту односа између наткатегоријалне локализације, протолокализације и граматичких и семантичких категорија значајно место припада *категоријалним ситуацијама* (као инваријантним и минималним ситуативним структурама, неопходним за реализацију одређених наткатегоријалних језичких садржаја) језичке локализације, којима су кореспондентне друге (нпр. временске) категоријалне ситуације. Говорећи о локализацији као о принципу структурирања и функционисања различитих (како просторних тако и непросторних) семантичких категорија, аутор, поред просторне локализације, издваја и локализацију са обиљежјима просторне метафоре, коју он назива *металокализацијом* (која подразумева осмишљавање и интерпретирање непросторне лока-

лизације средствима језичког изражавања просторних односа), разликујући при том (у зависности од сфере њене реализације) језичку и лингвистичку металокализацију. Оцјењујемо (на што нас упућују и ауторови закључци) са овакав „отворени“ модел семантичке локализације може послужити као мост који повезује теорију функционалне граматике и когнитивне лингвистике.

У посљедњем поглављу наведене тематске цјелине („Теорија семантичких локализација и поређење“, стр. 48–56) аутор разматра мјесто теорије семантичких локализација у свјетлу њој комплементарних функционално-граматичких и контрастивних лингвистичких истраживања, показујући њене експланаторне могућности на конкретним примјерима поређења (у основи којег су наткаторијалне семантичке варијанте) разних семантичких категорија како у истом (овдје руском) тако и у различитим (овдје руском и српском) језицима.

Емпиријска страна истраживања (са додатном теоријском разрадом и детаљизацијом), у којој аутор сажетим, али веома језгровитим излагањем (пропраћеним одговарајућом егземплификацијом сведеном на погодну мјеру) конкретизује и аргументовано поткрепљује своје теоријске поставке изложене у првој тематској цјелини, почиње са другом тематском цјелином (*Просјор у језику*, стр. 57–85), представљеном двама поглављима: „Категорија простора у предлошким адвербијалима“ (стр. 59–76) и „Прилошка значења места и правца“ (стр. 77–85). Овдје Пипер на примјерима српског језика разматра синтаксичке моделе предлошко-падежних конструкција којима се изражавају просторна значења, односно моделе организоване у синтаксички систем, чије је значење одређено семантичким критеријумима динамичког и статичког аспекта просторног односа. Такав синтаксичко-семантички систем, у основи којег су двије наведене врсте семантичких обиљежја, састављен је од разних микросистема и подсистема, у оквиру којих се први аспект реализује у конструкцијама са значењем опште директивности (перлативности), као у реченици *Он њролази кроз кућу*, или посебне директивности: удаљавања — аблативности (*Он излази из куће*) или приближавања — адлативности (*Он иде у кућу*), а други аспект у конструкцијама са значењем непосредне локализације (интралокализације), као у реченицама *Књига је у стоу* (гдје је локализација одређена унутрашњошћу локализатора) и *Књига је на стоу* (гдје је локализација одређена површином локализатора), или посредне локализације (екстралокализације), као у реченицама (у којима је објекат локализације у нивоу локализатора) *Он је исјред куће* (гдје се ради о локализацији предњом страном локализатора) и *Он је иза куће* (гдје се ради о локализацији задњом страном локализатора), или у реченицама (у којима је објекат локализације изван нивоа локализатора) *Изнад града леће авиони* (гдје је локализација означена горњом страном локализатора) и *Исјод града њролази мейро* (гдје је локализација означена доњом страном локализатора). Аутор у даљем излагању обрађује и друге мање или више

сложене микросистеме у којима значајно мјесто припада критеријумима квантификације просторног односа (проксималности, дисталности и др.). Поред предлошко-падежних конструкција размотрени су и прилошки модели са просторном семантиком (на примјерима македонског језика са освртима на ситуацију у српском и неким другим словенским језицима), одређеном ситуацијама за које су карактеристична три основна (већ раније споменута) елемента: објекат локализације, локализатор (као средство локализације) и оријентир (као конкретизатор односа између објекта локализације и локализатора). За разлику до предлошких адвербијала, у којима, у правилу, именица именује локализатор, прилози мјеста и правца обично означавају оријентир, примјећује аутор, који овдје македонске прилоге посматра с обзиром на однос оријентира: (а) према објекту локализације и (б) према локализатору, истичући њихов статички насупротив (њиховом) динамичком аспекту и дијелећи их на *деиктичке* (нпр. *ишаму, долу*) и *недеиктичке* (нпр. *взими, наземи*), односно на прилоге са значењем интралокализације (нпр. *среде, внашре*) и прилоге са значењем екстралокализације (нпр. *одлево, сјрошва, однашред, ионазад, одгоре*), а такође и на оне који су постављени неутрално у односу на критеријум нивоа оријентира (нпр. *наоколу, иоблизу, оддалеку, надвор*).

Трећа тематска цјелина (*Просторне метафоре у језику и говору*, стр. 87–130) има три поглавља: „Просторне метафоре у граматичким категоријама“ (стр. 89–99), „Категорија времена у предлошким адвербијалима“ (стр. 100–117) и „Простор у политичкој метафори“ (стр. 118–130). Овдје се најприје даје преглед неких граматичких категорија српскога језика, чија се категоријална значења интерпретирају у свјетлу основних појмова теорије семантичких локализација. Ријеч је о граматичким категоријама *темпоралности, аспективалности, компаративности, посесивности* и *квалификације*, међу којима аутор уочава семантичку и формалну везу као последицу њиховог осмишљавања на истој концептуалној основи одређеној принципом наткатегоријалне локализације. Значајан дио простора у оквиру дате тематске цјелине посвећен је разматрању синтаксичких модела предлошко-падежних конструкција у адвербијалној функцији којима се изражавају временска значења локализације како (а) у оквирима локализатора (интралокализација) са семантичким обиљежјима локативности (нпр. *ове јесени*), аблативности (нпр. *Ради од зоре до мрака*), перлативности (нпр. *У шоку ноћи шемјераштура је јала*), квантификације (нпр. *Он редовно јрима ушорком*) тако и (б) изван оквира локализатора (екстралокализација) са обиљежјима антериорности (нпр. *Дошли су ире иочешка иредсјаве*), постериорности (нпр. *После часа оишла је кући*) те квантификације која се манифестује као проксималност (нпр. *Већ смо близу расјуста*) или дисталност (нпр. *Оишиао је знајно иосле њеног одласка*). И овдје П. Пипер потврђује своју тезу о подударности и сличности у испољавању различитих семантичких категорија (у овом случају простора и времена) на формалном језичком плану, што представља одраз заједничког ког-

нитивног принципа наткатегоријалне локализације. Примјеном концептуалног апарата теорије семантичких локализација он разматра и просторно мотивисане политичке метафоре у српском језику, како оне са апстрактно-просторном лексиком (нпр. *линија разграничења, центри моћи, периферија холистичких догађаја*) тако и оне са конкретно-просторном лексиком (нпр. *пребродити шешкоће, ући на велика вратија, хојкојати шемеље, ући у светлу будућности*). Наведене метафоре показују висок степен сличности у различитим језицима, премда велики дио њих има специфичности свог језика, запажа аутор, поткрепљујући ове тврдње одговарајућим примјерима српског и руског језика. Просторно мотивисане политичке метафоре, које омогућују конкретизацију апстрактних садржаја те сликовитост и памтљивост поруке, нису чврсто повезане неком семантичком категоријом, наглашава он и додаје да оне представљају тематску област у којој се преплићу веома разноврсна значења и оно што их структурно и функционално повезује јесте принцип наткатегоријалне локализације.

Четврта тематска цјелина (*Просторне метафоре у лингвистици*, стр. 131–156) подијељена је такође, као и претходна, на три поглавља: „Локализација као лингвистичка метафора“ (стр. 133–136), „Спирална динамика односа између језика и говора“ (стр. 137–146) и „Унутрашња и спољашња модалност глагола *морати*“ (стр. 147–156). Лингвистичке термине као просторне метафоре лингвистичког научног дискурса Пипер овдје разврстава на сигнификативно затворене или симболичке (који не садрже интерпретацију свога денотата) и сигнификативно отворене или иконичне (који садрже интерпретацију свога денотата), посвећујући при томе значајан простор посљедњима, које разматра као терминолошке изразе са транспонованим (нпр. *ванлингвистички, инклузиван, интерференција, предлог, постфикс*) или нетранспонованим (нпр. *уснени, зубни, предњејезички*) значењима. Разматрајући односе између језика и говора аутор језички универзум види као динамички и креативни феномен кроз који човек реализује различите нивое интерпретације и моделирања стварности. Ти нивои су, истиче он, системски организовани на кружном (спиралном) принципу, који се налази у основи узајамне (дихотомijske) условљености говора језиком и језика говором, гдје језик представља колективну (примарну) интерпретацију стварности, а говор њене индивидуалне (секундарне) интерпретације. На тај начин може се говорити о низу међусобно повезаних интерпретација стварности: интерпретације у социоекту и идиолекту (неактуализоване), затим у говору као продуктивној говорној активности (актуализоване), гдје се издваја унутрашња (неексплицирана, односно субјективна, коју говорно лице даје одређеном објекту или ситуацији) и спољашња (објективна или предложена, коју говорно лице — пошљалац шаље примаоцу као вербално оформљену поруку) интерпретација, коју прималац може, али и не мора протумачити онако како је иницира и оформљује пошљалац, што имплицира нову (примљену) интерпретацију (као реконструкцију

претходне), у правилу, условљену примаочевим идиолектом, као личном језичком интерпретацијом укупне, њему познате стварности итд. ланчано у круг. Укратко, овдје се теорија семантичких локализација схвата као средство интерпретације језичке стварности и стварности уопште, коју човјек спознаје и (пре)осмишљава. У оквиру ове тематске цјелине (посвећене прије свега интерпретацијама које су по своме начину објашњавања и описивања просторносно уобличених категорија блиске локалистичким, а које аутор назива *кријћилокалистичким*) размотрени су и просторно детерминисани аспекти модалности (на примјеру глагола *морати*). Ријеч је, наиме, о семантичким критеријумима *инклузивности* (која квалификује однос говорног лица према садржају пропозиције, нпр. *Мора да узима лек чим већ оздравља*) и *ексклузивности* (која квалификује однос субјекта према предикату, нпр. *Мора да узима лек јер му је лекар иако рекао*). Инклузивност као укљученост говорног лица у модални оквир реченице реализује се као *персуазивности* (нпр. *Мора да сће уморни*) или као *дезидеративности* (нпр. *Морати да ирочијаш*). Разна значења глагола *морати* (аподиктичко, персуазивно, дезидеративно, императивно) везана су за универзалну модалну квантификацију са различитим степенима интензитета, па се у том случају може говорити о градуелној квантификацији (локализацији). Овај глагол посматра се овдје и са становишта каузативности субјекта на одређени поступак, што се реализује на непосредан начин (*директна облигаторности*), као нпр. *Морају да се иовуку исјред неирјашеља*, или преко посредног каузатора (*индиректна или ироскријтивна облигаторности*), као нпр. *Морају да иријаве учешће*. Облигаторност може да буде експлицитна (као у случајевима конверзије: *Сви морају да сјавају = Нико не сме бићи будан*) или имплицитна, која се изражава другим (синонимичним наведеном глаголу) средствима (нпр. у оквиру конверзије: *Сусрећ је неизбежан = До сусрећа мора доћи*). Поред облигаторног значења глагол *морати* има и *нецеситативно* значење (нпр. *Он је морао да се чува сунчанице*); прво значење, за разлику од другог, има обиљежје фактивности.

Посљедња (пета) тематска цјелина (*У иросијору ијексиа*, стр. 157–210) има четири поглавља: „Хронотоп текста (проблеми моделирања“ (стр. 159–169), „Дискурсни маркери и темпорална локализација“ (стр. 170–181), „Проспективна локализација у тексту“ (стр. 182–195) и „О тексту као линеаризованој структури“ (стр. 196–210). У првом од њих аутор разматра *хроноијой ијексиа* као функционално-семантичку категорију, представљену метатекстуалним средствима (као што су анафора, конекција, глутинација и друга граматичка средства кохезије текста), а исто тако разним специјалним лексемама и конструкцијама (као што су *на иример, ире свега, најзад, и иоследње, и један и други* и сл.). Другим ријечима, ради се о употреби средстава која реферишу о просторним и временским или о просторно-временским димензијама текста, гдје се једни дијелови текста односе на његове друге дијелове, односно гдје се текст (његови дијелови) појављује као сопствени денотат. Хронотоп текста се овдје проучава као један од лингвистичких модела с тежиштем

на појавама које, примјећује аутор, због слабије изражене граматикализованости, у правилу, нису биле предмет досадашњих истраживања у лингвистици. Ријеч је, прије свега, о категоријалној ситуацији локализације са њеним конститутивним факторима (просторни, временски или просторно-временски локализатор, објект локализације и оријентир). Текст се овдје посматра као *интратекстуална* локализација, с једне стране, и као *интертекстуална* локализација, с друге стране. У првом случају ради се о „унутрашњој“ локализацији једног елемента текста у односу на неки други његов елемент (нпр. *И у првом и у другом случају узрок је био исти*), односно о локализацији подтекстуалне цјелине истог текста, чији се хронотоп експлицира лексемама (као што су *предговор, поговор, поднаслов, пошпис, прилог, фуснота* и сл.). У другом случају ради се о „спољашњој“ локализацији текста као цјеловитог исказа у односу на други текст или текстове (нпр. *превод, извод, препис, ујутушница, истисница, ејшшаф* и др.). Поред хронотопа текста Предраг Пипер у свјетлу теорије граматичких, односно семантичких локализација разматра и *дискурсне маркере* којима се исказује темпорална локализација у исказу, односно темпоралност (као семантичко-прагматичка димензија времена и њен језички израз), као нпр. *па, иначе, с једне стране, најзад, лаку ноћ* и сл. При креирању дискурса до изражаја долазе центрипеталне (са кохезионом енергијом говорног лица) и центрифугалне (са дисперзивном енергијом) тенденције, гдје посебну улогу има ритам дискурса, који је временски одређен и који свој израз добија у дискурсним маркерима као текстуалним дијеловима интонацијски или интерпункцијски издвојеним, чиме се истиче тематска конфигурација текста, реализована његовим почетком и завршетком, односно почетком и завршетком сваког његовог смисаоно самосталног фрагмента (нпр. *драги моји / срдчан љоздрав* и сл.). Дискурсни маркери, поред функције сегментације текста, могу да имају и улогу конектора, а исто тако могу да означавају временски однос текста према времену говорне ситуације, па се у том смислу може говорити о њиховој полифункционалној локализацији (*темпорална локализација у тексту, локализација текста и локализација текстом*), а у зависности од њиховог односа према дискурсним границама могу се подијелити на унутрашње (*друго, пређе, четврто* итд.) и спољашње, који често могу да пређу у унутрашње (као нпр. кад се рефератски израз *хвала на њажњи* посматра у оквиру научног скупа гдје је реферат један од његових дијелова), а такође се могу разликовати и с обзиром на интензитет наглашавања дискурсних граница, као и с обзиром на њихову функцију темпоралне, односно нетемпоралне локализације итд. Аутор на овом мјесту такође разматра и катафору као *просјективну локализацију*, којом се помоћу једних сегмената упућују (унапред) на друге (још нереализоване) сегменте у истом тексту (као информацији која се вербализује у говорном чину, гдје интенционални и интерперсонални карактер језика посебно долази до изражаја). Основни носиоци такве ендофорске деиксе су показне замјеничке ријечи (*овај, овакав, овако, њај, њакав, њако, онај, онакав, онако* итд.), чије катафорске функције (нпр. у српском језику) нису потпуно аналогне и си-

метричне анафорским; антериорни дио текста, на који се ретроспективно (анафорски) упућује као на антecedента је, за разлику од постериорног дијела текста (постседента), на који се проспективно (катафорски) упућује, стабилан и саговорник лако успоставља кореференцијални однос. На дистрибуцијском плану то се огледа у чињеници да су ОВ-замјенице (*овај* и сл.) специјализоване углавном за катафорско упућивање на нивоу надреченичног јединства, Т-замјенице (*ѿај* и сл.) за катафору на нивоу сложене реченице, а рефлексивне ОН-замјенице (*онај* и сл.) за катафору на нивоу прости реченице. На крају Пиперових теоријских и емпиријских опсервација у области теорије семантичких локализација посебно мјесто заузима проучавање временско-просторне конфигурације текста као линеаризоване структуре, у којој су конститутивне јединице сукцесивно распоређене. Овдје аутор, испитујући специфична обиљежја локализације и квантификације линеарне организације текста, разматра (на материјалу стандардног српског језика) основна значења и текстуалне функције редних прилога који припадају семантичком систему нумеричких прилога (који су, напомиње он, у словенским језицима недовољно истражени). Он разликује два ужа подсистема нумеричких прилога: (1) прилози са значењем *нумеричке кумулативне квантификације*, који представљају прилошки аналог основних бројева (нпр. *надовоје, удвоје, двокрајно, двајуѿи, двојако, двостјруко* и сл.) и (2) прилози са значењем *линеарне квантификације и локализације*, који представљају прилошки аналог редних бројева, али који не морају да буду и њихови формални деривати (нпр. *ѿрви ѿуѿи, ѿрво, оѿеѿи, заѿѿим, најзад, ѿримарно, секундарно* итд.). У оквиру редних прилога аутор разликује и *метатекстуалне* прилоге (у принципу, са отвореним линеарним низом), који се као надређени односе како на претходни тако и на потоњи дио текста (нпр. *ѿрво, друго, ѿређе; ѿрво, ѿоследње; најѿре, најзад* итд.), што је, заправо, и њихова основна семантичка функција.

Излажући своје основне погледе на теорију семантичких локализација П. Пипер је у овој књизи не само продубио темеље њене научно-теоријске заснованости већ је проширио и њене интерпретацијске и експланаторне могућности те својим сјајним и често веома исцрпним анализама конкретног језичког материјала показао сву оправданост примјене овдје понуђене локалистичке концепције као универзалног („наткатегоријалног“) лингвистичког и језичког модела.

Пажљиво ишчитавајући књигу *Језик и ѿросѿор* могли смо запазити да је теорија коју нам је представио Предраг Пипер, с обзиром на свој универзални карактер, комплементарна не само са локалистички конципираним теоријама већ и са многим другим лингвистичким теоријама и истраживањима, односно аспектима и идејама, какве се на примјер могу наћи у универзалној граматичи Пор-Роајала, лингвистичким истраживањима Ј. Н. Бодуена де Куртенеа, општој лингвистици Ф. де Сосира, лингвистичким испитивањима у области теорије комуникације и теорије бинарних опозиција Р. О. Јакобсона и других представника прашке лингвистичке школе, теорији дискурса (са основама когнитивне лингвистике) и лингвистици текста Е. Бенвениста, Т. А. ван Дајка и др.,

теорији говорних чинова Џ. Остина, Џ. Серла и др., трансформационој генеративној граматици Н. Чомског, затим у неким семантичким истраживањима појединих југословенских лингвиста, прије свега М. Ивић, семантичким проучавањима А. Вјежбицке и других семантичара (а и теоретичара модалне логике), а посебно у теорији функционалне граматике (функционално-семантичких поља), чији је најизразитији представник А. В. Бондарко, као и у неким другим теоријама и погледима на језик и језичку дјелатност.

Ваља истаћи да теоријске недоречености и недостатне емпиријске провјере и потврде, које често могу да прате свако пионирско и уопште новије истраживање и оригиналне научне погледе, нису нашле мјеста у овом дјелу. До тога није ни могло доћи, не само зато што из пера овог врсног лингвисте редовно излазе радови (не само из ове области, којој је он посветио посебну пажњу у свом научном раду) са високом научном вриједношћу и емпиријски веома добро утемељени, на што смо већ навикли, већ и зато што темељита провјера теоријских премиса на разноврсном конкретном језичком материјалу са увијек консеквентним и валидним рјешењима, објашњењима и закључцима допринијела кохерентности и заокружености теорије семантичких локализација коју нам је, на систематичан и експлицитан те веома језгровит и оригиналан начин, са одмјереним сцијентистичким укусом и акрибијом, компетентно презентовао аутор књиге која је пред нама.

Појавом ове књиге, у коју је, поред досад необјављених истраживања, инкорпориран и одређен број раније објављиваних радова — било у цијелости (у правилу прерађених и допуњених новим резултатима истраживања и релевантном литературом) било дјелимично — пружа се прилика да се постигне не само боља информисаност о теорији семантичких локализација већ и дубљи увид у њен значај и експланаторне могућности у проучавању језика и језичке дјелатности уопште, како у нашим лингвистичким срединама тако и ван њих — у страним лингвистичким круговима (који су, што се могло наслутити и из нашег кратког уводног излагања и што не треба занемарити, не само често били боље и непосредније обавијештени о Пиперовим проучавањима просторних метафора у језику од доброг дијела наше шире лингвистичке јавности већ су за та проучавања показивали и посебан интерес).

Поздрављајући овај стваралачки подухват проф. др Предрага Пипера, оцјењујемо да је књигом *Језик и простор* направљен значајан теоријско-емпиријски продор у области семантике просторних односа денотираних језиком и помак напријед у функционално-семантичким истраживањима те да су лингвистика и славистика добиле изузетно дјело трајне вриједности.